

Poděkování

Chtěla bych poděkovat v první řadě Ludmile Šíkové za odborné vedení, cenné rady v průběhu celého studia. Také bych chtěla poděkovat Panu Jiřímu Stejskalovi za potřebnou odbornou pomoc při řemeslném zpracování celé práce.

Abstrakt

Celá má práce nese název „Rub a Líc“. Byla inspirována psychologií člověka a zánikem psychologického jevu, který se nazývá „Vnitřní dítě“, a které dřímá v každém z nás, jen si jeho existenci v dospělosti nejsme vědomi, nebo ho úmyslně potlačujeme.

Jelikož má toto téma podtext potlačení „dětského já“, vytvořila jsem kolekci šperků a doplňků pro konkrétní druh lidí, kteří jsou nuceni své „Vnitřní dítě“ zcela potlačit, a to kvůli svému zaměstnání. Jedná se o lidi ve vysokých manažerských a ředitelských funkcích. Proto jsem využila pro další inspiraci osobu, kterou dobře znám a je mi velmi blízká. Moje matka zcela odpovídá této problematice a všechny šperky jsou vytvořeny přímo pro její potřeby a objevení jejího „dětského já“.

Abstrakt

All my work is named "Two sides of everything". It was inspired by the human psychology and the demise of the psychological phenomenon which is called "Inner Child", which slumbers in all of us, just its existence in adulthood are not aware of, or deliberately suppress it. Since this topic subtext suppression "of children's self", I created a collection of jewelry and accessories for a specific kind of people who are forced to their "inner child" to completely eliminate because of their job. These are people in high managerial positions and directorships. That's why I used the inspiration for another person, whom I know well and is very close to me. My mother is entirely consistent with this and all jewelry is specifically designed for the needs and the emergence of the "children's self."

Klíčová slova: psychologie osobnosti, primitivní zbraně, šperk, materiály

Key words: personality psychology, primitive weapons, jewelry, materials

Obsah

Poděkování.....	1
Abstrakt.....	2
Seznam obrázků	9
Úvod	10
1 Teoretická část	12
1.1 Psychologie osobnosti.....	12
1.1.1 Vnitřní dítě	12
1.1.2 Workoholismus	13
1.1.3 Syndrom vyhoření	14
1.2 Inspirace ve zbraních	15
1.2.1 Foukačky.....	15
1.2.2 Praky.....	18
1.3 Inspirace v architektuře	21
1.3.1 Budova dětské nemocnice v Brně.....	22
1.3.2 Vila Tugendhat	23
1.4 Inspirace ve šperku	24
1.4.1 Jana Hamrová.....	24
1.4.2 Eva Eisler	25
2 Praktická část	27
2.1 Postupy výroby šperků.....	27
2.2 Užití materiály	28
2.2.1 Měď	29
2.2.2 Mosaz	30
2.2.3 Tombak.....	31
2.3 Bižuterní výrobky	32
2.3.1 Prsteny	32
2.3.2 Náhrdelníky	32
2.3.3 Brože	33

2.4 Finální úpravy povrchu – galvanizace	33
Závěr.....	36
Seznam použité literatury	37
Fotodokumentace.....	39

Seznam obrázků

Obr. 1 – Lovec z kmene Dajáků.....	17
Obr. 2 – Sportovní foukačka.....	18
Obr. 3 –Vrhací prak.....	20
Obr. 4 –Prak „kaťan“	21
Obr. 5 – Sportovní prak.....	22
Obr. 6 – Budova dětské nemocnice v Brně.....	23
Obr. 7 – Vila Tugendhat.....	24
Obr. 8 – Kolekce šperků Jany Hamrové.....	25
Obr. 9 – Šperk z kolekce Evy Eisler.....	26
Obr.10 – Měděné strojně vyráběné trubky.....	31
Obr.11 – Schéma průběhu galvanizace.....	35

Úvod

Inspirace osobností mojí matky vychází již z útlého dětství, kdy již jako malá, jsem obdivovala její vystupování na veřejnosti, sebeovládání, dokonalé vystupování, ale na druhé straně, se jedná o ženu, která v soukromém životě je velmi spontánní, energická a užívá si život každý den na plno.

Ve své dlouholeté funkci obchodní manažerky využívá každý z těchto charakterových rysů. A především proto je důležité, aby každý den byla svým vystupováním zcela dokonalá, a to ve všech ohledech, což je pro ni v mnoha chvílích velmi vyčerpávající. A jelikož se jedná o člověka, u kterého vlivem zaměstnání došlo k zániknutí jeho „vnitřního dítěte“, mým záměrem tedy bylo vytvořit pomůcku pro jeho znovuoživení, kterou by mohl upotřebit i ve svém postavení.

Dalším faktorem, který měl vliv na celou práci, byl fakt, že se muselo jednat o jednoduchý, funkční design, který na sebe nijak neupoutá pozornost a bude velmi elegantní.

Celá práce je tedy kombinací nespoutaného, hravého nitra a stále dokonalého zevnějšku, a to byl právě důvod, proč jsem chtěla šperky povýšit na funkční doplňky, které by svou funkcí vytvářely kontrast mezi racionálním myšlením dospělého člověka a samotným „vnitřním dítětem“. Při delším rozboru celé myšlenky jsem zpracovávala možné způsoby všech funkcí, které by mohly plnit účel zábavný, a přesto bych u nich mohla uplatnit vlastní tvarosloví.

A tak jsem propracovávala všemožné varianty, až jsem dospěla k funkci zbraně. Každý zná primitivní zbraně školních let, jako jsou např.: vrhadla, foukačky, praky a další, které byly jednoduché a přesto v mnoha případech i velmi efektivní.

Dalším faktorem, který ovlivnil další rozpracování této myšlenky, je také to, že zbraň, stejně jako šperk patří mezi nejstarší vynálezy lidstva a od pravěkých dob prošel velkou proměnou. Stejně jako šperk byly prvními materiály na výrobu jen přírodní zdroje a

skloubením těchto dvou na první pohled neslučitelných fenoménů, vznikly kolekce šperků a doplňků se skrytou funkcí primitivních zbraní, povýšených na šperk pro moji matku.

1 Teoretická část

1.1 Psychologie osobnosti

V této bakalářské práci psychologie osobnosti velmi ovlivnila celý její průběh. Osobnost člověka vždy měla vliv na jeho vyjadřování se v oblasti umění. Psychologie jako taková nejvíce určila význam všech šperků.

1.1.1 Vnitřní dítě

Jedná se o psychologický výraz pro zdroj hravosti, kreativity, zvědavosti a radosti v nás, pomáhá nám v osobním růstu, poznání a objevování světa, udržuje v nás radost ze života a životní elán.¹

Dalším pojmem, který se v této problematice užívá, je „zraněné vnitřní dítě“ - označuje se tak část našeho já, která se většinou v důsledku nezpracovaných zranění a traumat, prožitých v dětství odštěpila od naší vědomé části psýchy. Zraněné vnitřní dítě "dřímá" v našem podvědomí a "kazí" při každé příležitosti náš dospělý vztah k okolí.²

Zraněné vnitřní dítě tak "znečišťuje" naši dospělou komunikaci na mnoho způsobů:

- Máme paniku ze ztráty vztahové osoby
- Prožíváme nekontrolovatelné vlny zlosti a násilí
- Podezíráme a nevěříme tomu, co přichází z našeho okolí
- Jsme závislí na látkách, osobách či procesech
- Upadáme do depresí a stáváme se apatičtí
- Pociťujeme nutnost, mít vše pod kontrolou
- Trestáme sami sebe, chybí nám zdravá sebeláska a sebedůvěra.

¹ ČERNOUŠEK, M. *Šílenství v zrcadle dějin*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-7169-086-4.

² Tamtéž.

- Máme problémy s obranou vlastních hranic
- Věříme, že cosi "magického" nás "shůry" zachrání a na mnoho dalších způsobů.

Odborně řečeno vede zraněné vnitřní dítě k nekontrolované, spontánní věkové regresi, která je pak příčinou mnoha zkratových jednání a vede k trvalým či opakujícím se problémům. Zraněné vnitřní dítě se projevuje také oslabením zdravé části ega a neukotvením ve středním, reálném a dospělém světě, ztrátě sebedůvěry a spontánnosti.³

Zraněné, odštěpené a neintegrované vnitřní dítě je velmi dobře ukryto uvnitř našeho myšlení a racionálního vědomí. To znamená, že si většinu času jeho existenci a působení nejsme vědomi. Příkladem je, pokud nás někdo upozorní, že se chováme "jako dítě", reagujeme agresivně, podrážděně nebo urážlivě (což je samozřejmě právě dětská reakce).⁴

Pro psychickou stabilitu je tedy velmi nutné pochopit, že skrývání vnitřního dítěte je náš obranný mechanismus, který slouží i jakási maska pomocí které maskujeme své vnitřní problémy a úzkost. Maskování a potlačení vnitřního dítěte může vést ke vzniku mnoha psychických traumat nebo nemocí jako jsou např.: deprese, úzkostné stavy, sebepoškozování a hlavně workoholismu či syndromu vyhoření.

1.1.2 Workoholismus

Jedná se o výraz označující „závislost na práci“. Samotný název vznikl ve Spojených státech, kdy za základ slova bylo vzato anglické work – práce. Samotný pojem workholismus se v české odborné literatuře začíná objevovat až po roce 1989. Workholismus je psychická choroba, typická především pro lidi s vyšším vzděláním a častěji postihuje muže než ženy. Největší riziko vzniku závislosti na práci mají lidé ve vyšších funkcích, kteří do práce unikají z konfliktní rodinné atmosféry nebo si prací

³ HAVELKA, J. *Vnitřní dítě*. [online]. Terapie, 2009. [vid. 2014-04-10] Dostupné z: <http://www.vnitni-dite.cz/>

⁴ Tamtéž.

kompenzují komplexy méněcennosti, nízkou sebedůvěru. Bývají to lidé osamělí nebo nespokojení v partnerském vztahu, kteří si z práce udělali jedinou náplň života.⁵

Workholici často slibují víc, než mohou splnit, dělají mnoho věcí najednou tak, aby vyhověli všem okolo na úkor vlastních potřeb, a když nepracují, trpí pocitem viny a méněcennosti či selhání. Mnoho workholiků po různě dlouhou dobu sklízí úspěchy v práci. Dříve nebo později ale nastává zlom, vyčerpaný workholik nedokáže udržet nasazené tempo a dalším krokem je ještě vyšší pracovní nasazení, omezení lidských potřeb (spánek, jídlo,...) a po delší době dochází k úplnému fyzickému vyčerpání a psychickému zhroucení, které se může přeměnit v hlubokou depresi, nebo syndrom vyhoření.⁶

1.1.3 Syndrom vyhoření

Někdy také nazýván jako vyprahnutí, vyhasnutí, nebo syndrom vyhaslosti. Tento jev, je starý jako práce sama. Byl poprvé popsán v roce 1975 americkým psychoanalytikem Herbertem J. Freudenbergerem, v článku „Staff burnout“. V USA (kde je dnes uznáván jako nemoc z povolání) se nejprve syndrom vyhoření spojoval s narkomanií v pokročilém stádiu, později s pracujícími lidmi, kteří projevovali úzkosti, zoufalství, bezmoc, nebo letargii. Nejčastěji se jedná o druhy práce, v nichž jedinec pracuje s lidmi, nebo ve velkém kolektivu.⁷

Samotný syndrom se projevuje mnoha příznaky, mezi které nejčastěji patří: z oblasti emocí (sklíčenost, bezmocnost, úzkost), mezilidské vztahy (stažení se, snížená snášenlivost okolí), postoje (cynismus, nechut', nesoustředěnost) apod.

Z dlouhodobého stresu se u mnohých nemocných, mohou projevit i psychosomatické příznaky, jako například bolesti hlavy, zhoršení zažívání, bolesti v oblastech břicha či výjimečně bolesti svalů a svalové křeče.⁸

⁵ JOHNSON, S. *Charakterové typy člověka: léčba raných poruch*. Brno: Computer press, 2007. ISBM 978-80-251-1521-3.

⁶ Tamtéž

⁷ Tamtéž

⁸ <http://www.psychotesty.psych.cz/texty/psychologie-menu.htm>

Vývoj vyhoření je velmi plynulý, postupný a jedná se o dlouhodobý proces, který se rozděluje na tyto fáze: počáteční nadšení a radost z práce, vystřízlivění – stálý stres, frustrace s pocitem méněcennosti, apatie, resignace a rozvinutý syndrom. Každý člověk je jiný, proto se projevy mohou případ od případu mírně lišit.⁹

1.2 Inspirace ve zbraních

Zbraně spolu se šperky a jejich začlenění se do vývoje lidstva probíhalo již od jeho počátku. Úroveň vývoje zbraní určovala, na jaké pozici budou stát jednotlivé národy v porovnání s ostatními. Práce se zaměřuje ponejvíce na plné počátky ve vývoji zbraní, které jsou promítnuty do výroby šperků.

1.2.1 Foukačky

Nebo také nám známější výraz „flusačka“ je primitivní zbraň užívaná již od prehistorických dob, která vznikla v oblastech jižní Ameriky, Bornea, nebo Malajsie. Pravděpodobně se později užívala i v Asii.¹⁰

Jedná se o zbraň, která vrhá šipku pouze pomocí síly lidských plic. Konstrukce foukačky je velmi jednoduchá, zejména se jedná o dlouhou dutou trubičku, do které je rukou vsazen náboj v podobě šipek. Díky své konstrukci je foukačka velmi tichá, nenápadná a v rukou zkušeného střelce je i velmi přesná. Zamýšlený cíl ať člověk, nebo zvíře tak není varován pohyby rukou a střelec na sebe nijak neupozorní. Dostřel foukaček je od třiceti až do padesáti metrů, proto se jedná spíše o zbraň na bližší vzdálenosti.

⁹ <http://www.psychotesty.psych.cz/texty/psychologie-menu.htm>

¹⁰ HOOG, I. *Velká obrazová encyklopedie zbraní*. Praha : Cesty, 1996. ISBN 80-7181-040-1.

Velikosti i délky foukaček se liší, může být několik centimetrů až jeden metr, které používají zejména filipínští domorodci, ale jsou známé i foukačky o délkách až pěti metrů užívající lovci kmenů v Paraguai nebo kmen Dajáků z Bornea. Spolu s délkou zbraně se liší i délka šipek. Ta může být od sedmi až do pětadvaceti centimetrů. Nejčastěji se používají šipky o délce pětadvaceti centimetrů. Dále se smrtící účinek šipek umocňoval máčením hrotů v jedu žab pralesniček. Ukázka foukačky, kterou používají příslušníci kmenu Dajáků, je na Obr. 1.¹¹

Materiály na výrobu foukaček se liší podle místa vzniku, ale převážně se jedná o kus dřeva či rákosu, provrtávaných dlouhým, rozpáleným kusem železa, nebo jiného tvrdého materiálu, ale je velmi náročné vyrobít foukačku o délce například dva, až dva a půl metru s naprostou přesností, aby co nejméně byla ovlivněna přesnost střelby.

Z primitivní foukačky se okolo 17. st vyvinuly vzduchové pušky, které byly konstruovány na podobném principu, a bylo u nich docíleno velmi tichého výstřelu. Dále byly foukačky hojně užívány při 2. světové válce jako tajná zbraň. I v dnešní době mají foukačky svou velkou oblibu a dočkaly se i moderního pojetí, jako sportovní zbraně. Moderní verzi foukačky lze nalézt na Obr. 2.¹²

¹¹ HOOG, I. *Velká obrazová encyklopedie zbraní*. Praha : Cesty, 1996. ISBN 80-7181-040-1.

¹² Tamtéž.

Obr. 1 – Lovec z kmene Dajáků

Zdroj: www.lideazeme.cz

Obr. 2. – Sportovní foukačka

Zdroj: www.colosus.cz

1.2.2 Praky

Jako zbraň má kámen vržený rukou své velké nedostatky, zejména malou rychlost, nízkou kinetickou energii a omezený dosah. A právě z těchto důvodů, začala snaha o zefektivnění hodu kamene různými pokusy zvětšování páky lidské paže.

A právě z těchto poznatků, vznikla asi nejefektivnější zbraň metající kameny - a sice prak. Prak se dělí na dva typy, první funguje na principu odstředivé síly a druhý typ, který jsem i užila pro svoji práci, funguje na principu uvedení tělesa do pohybu pomocí uložené síly v napnutých gumových, dříve kaučukových svazcích. Avšak prak jak ho známe dnes, prošel dlouhým vývojem a zdokonalením v průběhu celých staletí. Jedná se o zbraň, která pro efektivní zasažení cíle vyžaduje i značnou zručnost střelce a stává se tak velmi účinným smrtícím nástrojem.¹³

Původní praky, byly tvořeny koženým váčkem, ke kterému byl připojen pár kožených šňůrek. Jednu šňůrku měl tedy vrhač pevně omotanou kolem zápěstí a druhou volně držel v prstech. Kámen umístěný ve váčku, získal potřebnou kinetickou energii roztočením praku a ve vhodné chvíli je vypustil uvolněním jedné šňůrky z prstů. Umění používat prak tedy spočívá v odhadnutí správného okamžiku, kdy kámen vypustit, protože na tom závisí přesnost zásahu. Ukázku praku s koženým váčkem lze vidět na Obr. 3.¹⁴

Konstrukce praku se nadále lišila místem původu např.: afričtí domorodci, používají prak, vyřezaný z jednoho kusu kůže zatímco praky raného Středního východu, jsou spletené ze samotné šňůry. Nejčastějším nábojem byly vždy hladké kameny příhodné velikosti, ale není raritou ani fakt, že již od druhého století př.n.l. se k vrhání užívalo také olovo. Odstředivé praky měli dostřel okolo 300 m (účinný asi 200 m, při kamenech o rozměrech cca 5×3 cm).¹⁵

¹³ HOOG, I. *Velká obrazová encyklopedie zbraní*. Praha: Cesty, 1996. ISBN 80-7181-040-1.

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ <http://tydlitativa.nazory.eu/rubriky/livjatan/o-praku>

Zajímavou, avšak vzácnou variantou je prak, který se nazývá fustibal, připevněný ke konci dlouhé tyče. Původ této zbraně je celkem neznámí máme však důkazy, že ji od třetího století př.n.l. používali k boji Římané. Fustibal prodloužil vrhačovu paži, zvětšil poloměr praku a zvýšil tedy efektivnost vrženého kamene i jeho akční rádius. Tento prak měl ovšem nevýhodu, že bylo ještě těžší určit správnost okamžiku vypuštění kamene, ale naopak mohl být využíván i v římských formacích, protože se roztáčel nad hlavou, nikoliv v úrovni ramen tudíž nebylo zapotřebí tolik prostoru.¹⁶

Obr. 3 – Vrhací prak

Zdroj: www.milost.sk

Dále tento druh praku byl hojně využíván zejména v době husitských válek, kdy oddíl mladých chlapců- práčata, plašili pomocí vrhaných kamenů koně nepřátelských vojsk, nebo s jejich pomocí házeli pod kopyta koní čtyřboké kovové nástrahy. Prak druhého typu, také známý jako „kaťan“ je mnohem mladší zbraní, ale hojně se využívá i v dnešních armádách i pro zábavu. Názornou ukázkou praku „kaťan“ vidíte na Obr. 4.¹⁷

¹⁶ <http://survivor.sk/prak-ii-cast/>

¹⁷ NICOLLE, D. *Středověké obléhací zbraně*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2419-5.

Tento typ mnohem komerčně známějšího druhu praku má tvar písmena Y, tedy rozdvojená vidlice, mezi jejímiž rameny, je natažen pruh libovolného pružného materiálu. Uprostřed je prak opatřený nejčastěji koženým váčkem na umístění projektilu. Vidlice též slouží i k samotnému míření. Tyto novější praky vystřelují projektil rychlostí maximálně 75 m/s. Dají se jimi také vystřelit ji šípy určené pro luk, nebo samotné náboje pro střelné zbraně. Tento praku je díky své palebné síle a konstrukci možné využít i na lov ptactva nebo drobné zvěře.¹⁸

Historie začíná psát v roce 1839 vynálezem Charles Goodyeara, kterým byl vulkanizovaný kaučuk. V roce 1860 si již prak získal velkou oblibu u tehdejší mládeže, kteří ho využívali zejména k vandalismu.¹⁹

Obr. 4 – Prak „kaťan“

Zdroj: www.praky.cz

Výhodou této zbraně byl fakt, že náklady na jeho výrobu byly tak nízké, že jej mohl vlastnit téměř každý, ale stále se jednalo o předmět domácí výroby. Tento fakt, se

¹⁸ HOOG, I. *Velká obrazová encyklopedie zbraní*. Praha : Cesty, 1996. ISBN 80-7181-040-1.

¹⁹ <http://survivor.sk/prak-ii-cast/>.

nezměnil ani nástup prvního prefabrikovaného výlisku v roce 1918 model ZIP-ZIP, které bylo nutné doma doplnit o zbylé součásti.²⁰

Další rozmach nastal v roce 1948 kdy společnost Wham-O (pojmenována po svém prvním modelu), vyrobila prak s nátažnou silou 20 kilogramů určený především k lovu. V polovině 50 let 20. století přišla společnost Wrist-rocket, později Trumark s modelem z ohýbatelné kulatiny, který měl i vzpěru pro zápěstí, která pomáhá rozložení váhy na celé předloktí viz. Obr .5. Díky rozšíření této zbraně, vznikla v roce 1940 Mezinárodní Asociace Praků, která i dnes pořádá mezinárodní střelecké soutěže.²¹

Obr. 5 – Sportovní prak

Zdroj: www.praky.cz

1.3 Inspirace v architektuře

Je velmi důležité, zmínit architekturu jako další faktor, který ovlivnil nejen moji bakalářskou práci, ale hlavně estetické vnímání věcí a celků. Jedná se o umění, které nás obklopuje celý život, je součástí našich životů a životního stylu. Architektonické styly,

²⁰ <http://survivor.sk/prak-ii-cast/>.

²¹ Tamtéž

ve kterých jsem našla inspiraci pro tvarosloví své práce, jsou dětská nemocnice v Brně, ale především minimalistická stavba vily Tugendhatových.

1.3.1 Budova dětské nemocnice v Brně

Jedná se o funkcionalistickou stavbu Bedřicha Rozehnalů postavenou v letech 1947-1952. Výstavba byla zahájena v duchu předválečného funkcionalismu a měla být další v řadě budov postavených v tomto stylu. Ale vzhledem k přerušení stavby 2. světovou válkou, byla nemocnice dostavena až v poválečném období, kdy se stala terčem stalinistické kritiky navzdory skutečnosti, že se jednalo o jednu z nejlépe zpracovaných nemocnic tehdejší Evropy. Dalším důkazem dokonalého řešení je také ten, že nemocnice plní i dnes svůj účel, ke kterému byla určena. Architekturu dětské nemocnice lze vidět na Obr. 6.²²

Obr. 6 – Dětská nemocnice v Brně

Zdroj: AGNOLETTI, M. *Moderní architektura*. Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 80-7234-636-9

²² DVOŘÁČEK, P. *Architektura českých zemí*. Praha: Levné knihy KMa, 2005. ISBN 80-7309-288-5.

1.3.2 Vila Tugendhat

Jedná se o minimalistickou stavbu ve funkcionalistickém stylu světově proslulého architekta Ludwiga Mies van der Rohe, postavenou v letech 1929-1930 pro manžele Tugendhatovi. Celá vila byla také aplikace principů neoplasticismu holandské skupiny De Stijl na obytný dům. Dům vznikl na žádost Gerty Tugendhat, která měla velký přehled o moderní architektuře a velice ji okouzlil Miesův projekt obytného komplexu ve Weissenhoferu ve Stuttgartu.²³

Celá stavba je koncipována tak, aby bylo docíleno volné přecházení jednotlivých obytných částí. Minimalizované bytové zařízení navržené architektem, doplňovalo svým luxusním provedením jednotný ráz celé stavby. V době dokončení stavby, se ovšem objevila i kritika na téma dá-li se ve vile bydlet, protože strohá dokonalost vyzařuje velmi chladně a působí tak spíše jako muzejní exponát, ale tento fakt byl pro mě velmi inspirující. Stejně jako pro celé generace výtvarníků a architektů. Obrázek je k nahlédnutí na Obr. 7.²⁴

Obr. 7 – Vila Tugendhat

Zdroj: AGNOLETTI, M. *Moderní architektura*. Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 80-7234-636-9

²³ DVOŘÁČEK, P. *Architektura českých zemí*. Praha: Levné knihy KMa, 2005. ISBN 80-7309-288-5.

²⁴ Tamtéž

1.4 Inspirace ve šperku

Výtvarnice, které jsou součástí této části práce, tvoří v duchu minimalismu, co velkým dílem ovlivnilo výsledek této bakalářské práce. Jana Hamrová a Eva Eisler jsou výtvarnice vysokého nadání a inspirace v nich našlo již mnoho jejich studentů a následovníků. Minimalismus je vhodnou formou i pro současnou konstrukci zbraní.

1.4.1 Jana Hamrová

Architektka, absolventka ČVUT katedry architektury a designu na Politecnico di Milano. Hlavním zaměřením je architektura, ale zabývá se i výrobou minimalistických šperků zejména ze stříbra či chirurgické oceli v kombinaci se zdánlivě obyčejnými materiály jako je například plast, sklo nebo dřevo. Koncepce její práce spočívá v jednoduchých liniích a tvarech tak, aby šperk působil téměř neviditelně.²⁵

Obr. 8 – Kolekce šperků Jany Hamrové

Zdroj: www.origio.cz

²⁵ <http://www.ja-ne.cz/>

1.4.2 Eva Eisler

Je jednou z nejznámějších českých výtvarnic 20. a 21. století. Jedná se o energickou a elegantní dámu moderního postoje, stejně jako její šperky. Narodena 27. 7. 1952 v Praze a v letech 1983 – 2008 žila a pracovala v New Yorku absolvovala Parsons School of Design v NYC, také přednášela na New York University. Po návratu do Prahy se rozhodla předat svou filozofii a zkušenosti předat studentům Vysoké školy umělecko-průmyslové v Praze, kde již několikátým rokem vede ateliér šperku K.O.V. Dále se také věnuje navrhování nábytku, interiérů a interiérových doplňků, kurátorské činnosti a přednášení na Vysokých školách, zaměřených na design.²⁶

V současné době se věnuje designu, architektuře, sochařství a kresbě a vše volně propojuje ve své práci, která si vydobyla světové renomé a obdivují ji i mnohé ikony světového designu. Charakteristické rysy její tvorby, najdeme ve tvarosloví, projevu i užitých materiálech. Pro moji práci je Eva Eisler inspirující zejména pro již zmíněné tvarosloví, které se využívá ve svých špercích. Přestože pracuje se všemi základními geometrickými tvary, nebojí se experimentu v poloze volných instalací a díky širokému spektru oborů umění, kterými se zabývá, geniálně propojuje hranice všech tak, že dochází k jejich vzájemnému prolnutí a obohacení.²⁷

Její tvorba je velmi osobitá a to již od samých začátků. Cesta k minimalismu začala u ready-made šperků. Vznikaly tak objekty, lampy, šperky třeba ze zubních vrtáček, kuchyňského nářadí a tak. Prvotními záměry bylo využít šperk jako provokaci proti uniformnosti a strachu se nějakým způsobem vizuálně identifikovat a odlišit. Jednalo se zhruba o konec 60. let. Nezaměřuje se na materiál, i když v poslední době, tvoří zejména z nerezové oceli, nebo její kombinace například se dřevem či sklem. Dnešní podoba jejich šperků má v sobě její nezaměnitelný rukopis a příklad její tvorby lze

²⁶ <https://www.umprum.cz/uzite-umeni/k-o-v-koncept-objekt-vyznam/eva-eisler-89/>

²⁷ Tamtéž

nalézt na Obr. 9. Její obliba v minimalismu pramení z redukce všeho nepodstatného a vypíchnutí hlavní podstaty a myšlenky věci.²⁸

Obr. 9 – Šperk Evy Eisler

Zdroj: www.umprum.cz

V současnosti se již těší velké účtě celého výtvarného světa její díla jsou zastoupena v řadě významných sbírkách ve Spojených státech, ale i v Evropě, například v Brooklyn Museum of Art, Cooper-Hewitt National Design Museum a Museum of Arts & Design v New Yorku ; Renwick Gallery, Smithsonian American Art Museum ve Washingtonu, D.C. Museum of Fine Arts v Montrealu a Museum of Decorative Arts v Praze.²⁸

Dále za svou práci získala i řadu ocenění z těch nevýznamnějších třeba Residency, 1993, Rockefeller Study Center, Bellagio Itálie, Fellowship 1993 New York, Foundation for the Arts Form 2003, for “mono cimeteric”, Bundesverband Kunstanwerk, Germany.²⁸

²⁸ <https://www.umprum.cz/uzite-umeni/k-o-v-koncept-objekt-vyznam/eva-eisler-89/>

2 Praktická část

Celá výroba je založena na dovednostech, které jsem získávala a zdokonalovala po celou dobu studia. Má práce je tvořena převážně ručně vyráběnými částmi s minimálním podílem polotovarů, nebo částí průmyslově vyrobených.

2.1 Postupy výroby šperků

Postup výroby šperků:

1. Zpracování kovu (válcováním, lisováním), rozměření plechu
2. Rozstříhání plechu na pásy a jejich následné stáčení kroužků
3. Tvrdé pájení do podoby prstenů, kroužků pro další zpracování
4. Ruční smirkování, broušení a pilování
5. Upravení tvaru za studena na požadované rozměry
6. Ruční leštění a pomocí leštícího bubnu
7. Finální galvanizace povrchu

Postup výroby šperků – zbraní:

1. Rozměření hutního polotovaru ve formě mosazné trubky
2. Rozřezání na požadované délky a úhly
3. Tvrdé pájení s dalšími polotovary
4. Ruční smirkování, pilování a odstranění nerovností povrchu
5. Leštění v leštícím bubnu i ruční pomocí kotouče a leštící pasty
6. Finální galvanizace povrchu

Zpracování skla:

1. Vyfouknutí skleněných trubic, požadovaných průměrů
2. Rozřezání na požadované délky pomocí diamantového kotouče
3. Zaoblení konců na kyslíkovém kahanu
4. Docílení adhezního efektu pomocí pískovacího stroje
5. Podstatnou součástí mé práce jsou schránky, které jsou tvořeny stejným postupem jako šperky.

Rozdělení materiálů:

- Kovy železné - ocel, litina
- Kovy neželezné - např. měď, zinek, olovo, cín, nikl, hořčík, titan a jejich slitiny
- Drahé kovy - zlato, stříbro, kovy platinové (rhodium, ruthenium, osmium apod.)
- Nekovové materiály - např. plasty, textil, sklo, drahé kameny
- Vzhledem k požadovanému efektu, jsem pro svoji práci užila především barevné, neželezné kovy a jejich slitiny v kombinaci se sklem či textilem.²⁹

2.2 Užité materiály

V praktické části je použita pestrá škála materiálů. Výroba je soustředěna především na měď a její slitiny, se kterými se ve šperkařství pracuje již mnoho let. Těmito kovy bylo docíleno nejlepšího možného výsledku z hlediska tvarosloví i povrchových úprav. V této části budou představeny hlavně tři základní materiály a to měď, tombak a mosaz.²⁹

²⁹ KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.

2.2.1 Měď

Chemická značka Cu, latinsky Cuprum. Jedná se o načervenalý kov, lidstvem používaný již od starověku. V nejstarších dobách se těžil na Kypru. Odtud také získal svoje latinské jméno Cyprium (kov Kypru) později zkrácené na Cuprum. V přírodě se vyskytuje v ryzí jen velmi zřídka, proto je velmi potřebná její následná rafinace.³⁰

Měď bývá měkká, tažná avšak houževnatá. Nevyniká příliš vysokou mechanickou pevností. Dále se vyznačuje skvělou elektrickou a tepelnou vodivostí, díky které je používána při výrobě elektrických vodičů průmyslových aplikací (elektromotory, transformátory), elektrické rozvody, integrované obvody a mnoho elektrických součástek. Společně s hliníkem a železem je měď jedním z nejužívanějších technických materiálů. Vyniká také skvělou chemickou odolností proti vodě, vzduchu.³¹

Další významné zastoupení má měď v mnoha slitinách běžných i drahých kovů, jako je zlato, stříbro a bronz. Ve slitinách zlata se používá jako materiál přídatný, který zajišťuje nejen mechanické zlepšení vlastností ryzího zlata, ale ovlivňuje i jeho zbarvení od typicky žluté, až po výrazně červenou. Obsah mědi ve zlatě se pohybuje v rozmezí od 0-30. Ve stříbře má měď také své důležité zastoupení, především pro zlepšení mechanických vlastností ryzího stříbra, ale také zvyšuje odolnost šperků proti atmosférické korozi způsobené plyny s obsahem síry. Její zastoupení ve stříbrných slitinách je 3%-10%.³²

Na vlhkém vzduchu se po povrchu vytvoří vrstva zásaditých uhličitů typicky zelené barvy, běžně známá jako měděnka, který ji chrání proti korozi. Pro svoji práci jsem měď využila v několika formách hutně tvarovaných, především jako drát, plech a drobné trubičky o průměru dva až pět milimetrů.³²

³⁰ KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.

³¹ http://www.geofond.cz/dokumenty/nersur_rocenky/rocenkanerudy99/html/med.html

³² VETIŠKA, Aleš. 1961. *Nauka o materiálu V – Neželezné kovy a slitiny*. Praha : Vysoké učení technické v Brně, 1961.

Obr. 10 – Typický vzhled měděných trubiček

Zdroj: www.almio.cz

2.2.2 Mosaz

Mosaz je další z významných slitin mědi, kterou zná lidstvo již od starověku. Vyrábět se začala okolo 1000 př.n.l., ovšem jen v omezeném množství. Mosaz se vyráběla žitím oxidu zinečnatého s mědí na dřevěném uhlí. Jelikož byla výroba takto náročná, stala se mosaz velmi ceněným materiálem a užívala se především k výrobě mincí a šperků. V dnešní době je mosaz velmi oblíbeným materiálem v mnoha průmyslových odvětvích.³³

³³ VETIŠKA, Aleš. 1961. *Nauka o materiálu V – Neželezné kovy a slitiny*. Praha : Vysoké učení technické v Brně, 1961.

Slitiny mosazi obsahují 30% – 42% zinku. Nejvýznamnější slitinou je tombak. Mosaz je typicky žlutě zlatavý kov, který se používá k výrobě dekorací, různých hudebních nástrojů, částí vybavení interiéru i koupelen a především pro výrobu bižuterie (kočičí zlato). A právě v těchto případech, díky velké podobnosti se zlatem se pomocí mosazi vyrábí falešné šperky, jejichž povrch lze jen galvanicky pozlatit a oklamat tak i zkoušky pravosti materiálu.³⁴

Mosaz se také vyznačuje specifickými mechanickými vlastnostmi, je poměrně měkká, málo odolná proti kyselinám a louhům, ale při působení atmosférických vlivů zůstává téměř beze změny.³⁵

V neposlední řadě se využívá vlastností mosazi při elektrolytickém vylučování mosazných vrstev na kovový podklad. Těchto vlastností se využívá k mosazení především železných předmětů jako ochrana proti korozi. Pro svoji práci jsem mosaz využila jako primární materiál při výrobě, ve formě plechu, tyčí a trubek různých průměrů.³⁵

2.2.3 Tombak

Jedná se o druhy mosazi s obsahem mědi vyšším než 80%. Díky vysokému obsahu mědi, se tombak vyznačuje skvělými mechanickými vlastnostmi. Je měkký pro tváření za studena a k následnému lisování, ražení, tlačení se dodává ve formě plechů či pásků.³⁶

V průmyslu nachází tombak zastoupení při výrobě elektrotechnických zařízení, přístrojů na měření tlaku, membránách, papírenských sítích a hlavně při výrobě bižuterie. Také se v posledních letech začal používat na povrch střelných nábojů proto,

³⁴ <http://www.i-plech.cz/medeny-a-mosazny-plech.html>

³⁵ KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.

³⁶ Tamtéž

že má vysokou odolnost proti atmosférické korozi. V mé práci jsem tombak hojně využívala v podobě plechu na výrobu prstenů.³⁷

2.3 Bižuterní výrobky

2.3.1 Prsteny

Prsten je druh šperku, sloužící ke zdobení prstů ruky, nebo nohy po vzoru náramků, které se navlékají na předloktí. Pro výrobu se užívají všechny drahých i barevných kovů stejně jako eloxovaný hliník, nebo olovo. Tento druh šperku se řadí mezi nejoblíbenější u mužů i žen.³⁸

Prsteny se zdobili lidé již ve starověku, jednalo se však o převážně mužskou doménu a byly jen jednoduché, masivní, mající svůj specifický význam (pečetidlo, prsten úřední či spolkový, magický apod.). V průběhu staletí se prsten začal zdobit i různými drahými kameny, či dubletami.³⁸

Samotný prsten se skládá z obroučky a hlavy, je-li hlava tvořena kamenem, nazývá se osazna či krapna. Obroučka bývá často zdobena rytinou buď z vnější, nebo vnitřní strany. Kameny jsou broušeny podle potřeby zákazníka, nejznámější je však brus diamantový.³⁸

2.3.2 Náhrdelníky

Jeden z dalších bižuterních výrobků, je náhrdelník. Od dávnověku se jedná o šperk, ozdobu krku, který byl spíše ozdobou mužskou (lovci, vážení měšťané, indiáni, apod). V dnešních dobách je tomu spíše naopak.

Náhrdelník je obecně klenot, tvořený jen z drahého kovu osázeného drahými kameny, nebo z lanka, na které jsou navlečeny různé perle (korálky) či pravé perly, obepínající krk. Jako bižuterie se jedná o ozdobný šperk z materiálů jako je tombak, litina, plast,

³⁷ Tamtéž

³⁸ KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.

sklo, apod. V mnoha případech jsou kovové polotovary doplněné smaltem, nebo imitací drahých kamenů.³⁹

Celkově můžeme tento druh šperku rozdělit podle několika kritérií jako například tvar a velikost, technika návleku, typ materiálu a užitých komponent, technika výroby a užití.

2.3.3 Brože

Obecně se brož užívá k ozdobě svrchního oděvu pomocí brožové mechaniky. Výhodou brože je možnost ji špendlíkovou mechanikou opětovně z oděvu sejmut, nebo vyměnit. Zpravidla jsou brože velmi zdobné díky mnoha možnostem dekorace (osázení kameny či imitacemi kamenů, smalt, doplnění jinými materiály).⁴⁰

Rozdělení broží je primárně podle způsobu připevnění k oděvu, druhu mechaniky:

- Brože odznakového typu – upevňují se pomocí jednoduché jehly, nebo háčku
- Brože – piny- druh, kde je užitá mechanika závěracího špendlíku, užívá se zejména pro lehčí materiály.
- Brože typu šanýr – mechanika u tohoto typu je tvořena očkem a jehlou, jedná se o nejpoužívanější a nejbezpečnější druh zapínání. Další výhodou je možnost upevnit i těžší brože.⁴⁰

2.4 Finální úpravy povrchu – galvanizace

Galvanizace je způsob úpravy, využívající stejnosměrný elektrický proud k vylučování tenkých vrstev kovů z roztoku jejich solí na elektricky vodivé předměty. Před vlastním pokovením, procházejí předměty různými přípravnými procesy, jejichž cílem je upravit

³⁹ KŘÍŽOVÁ, A. *Moderní šperk ve Stříbře*. Praha: AVOK, 1997.

⁴⁰ KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.

povrch galvanizovaných předmětů do stavu, díky kterému je možné docílit kvalitního pokovení různých materiálů.⁴¹

Jedná se o tyto operace:

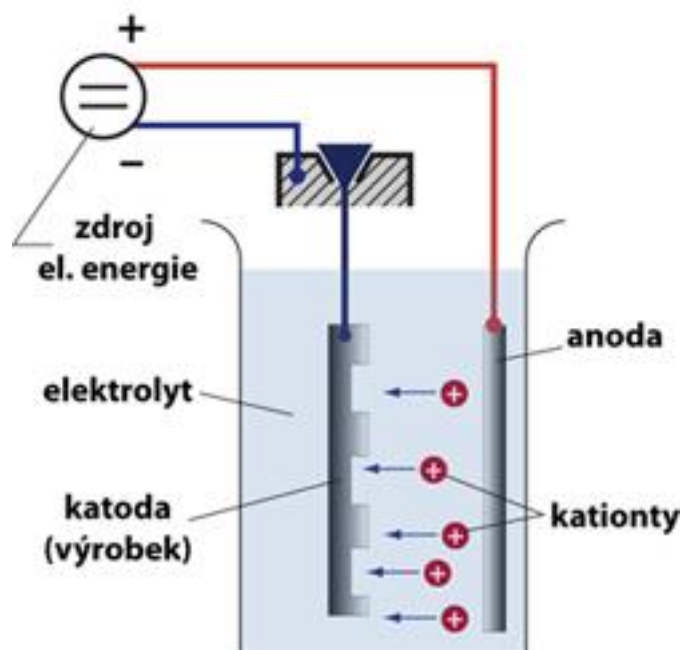
- čištění (většinou odmašťování)
- moření – provádí se ve zředěných kyselinách, aby došlo k úplnému odstranění oxidů a zbytku pájky. Oplach se provádí jen ve vodní lázni po dobu 30 sekund.
- kyanidové mědění – jedná se o proces, který pomáhá zlepšit adhezi pro následné mědění
- lesklé kyselé mědění – pro tento krok se používá lesklá síranová mědicí lázeň, která dokáže vyrovnat nerovnosti povrchu tak, aby se docílilo co nejdokonalějšího vysokého lesku.
- posledním krokem je nanesení zvoleného kovu, jako jsou například zlato, stříbro, rhodium, nikl, palladium, ochrana proti korozi apod.⁴²

Pro svoji práci jsem využila povrchové úpravy cínem a rhodiem, kvůli svým mechanickým a estetickým vlastnostem, které jsou kvalitní i ve velmi tenkých vrstvách. Samotná galvanizace je velmi složitý proces, při kterém se musí dbát na přísné hygienické předpisy a normy, aby nedošlo k ohrožení zdraví zaměstnanců.

⁴¹ http://uai.fme.vutbr.cz/szz/2013/BP_Mejzlik.pdf

⁴² <http://www.preciosa.com/cs/komponenty-preciosa/genuine-czech-crystal/navody-a-instrukce/galvanizace.html>.

Obr. 11 – Schéma průběhu galvanizace

Zdroj: www.technopark.cz

Závěr

Na počátku mé práce bylo dlouhé hledání vhodného vyjádření myšlenky, jakožto předmětu každodenní potřeby. Celá myšlenka v průběhu rozpracování získávala konkrétní charakter, který přesně vystihuje svého nositele. Jedná se o zcela specifické originální šperky, které postupem času, získaly i možnost fungovat jako zdravotní pomůcka pro udržení dobrého psychického zdraví.

V průběhu vytváření své práce jsem si zdokonalila svou řemeslnou zručnost a nabyla nové zkušenosti v oblasti zpracování a výrobě šperků. Při práci jsem také byla nucena řešit mnohé technologické problémy a hledat nová řešení pro co nejlepší výsledek.

Ve své bakalářské práci jsem decentním způsobem spojila kov a sklo, které bylo další nedílnou součástí mé tvorby po celou dobu studia.

Celá kolekce šperků nese myšlenku, která je skrytá a může ji odhalit jen její nositel v mém případě moje matka.

Seznam použité literatury

- ADLEROVÁ, A. *České dějiny výtvarného umění*. Praha: Odeon, 1938.
- AGNOLETTO, M. *Moderní architektura*. Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 80-7234-636-9.
- ČERNOUŠEK, M. *Šílenství v zrcadle dějin*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-7169-086-4.
- ČGS, *Měď*. [online]. ČGS-Geofond, 2002-2005. [vid. 2014-04-28] Dostupné z: http://www.geofond.cz/dokumenty/nersur_rocenky/rocenkanerudy99/html/med.html.
- DVOŘÁČEK, P. *Architektura českých zemí*. Praha: Levné knihy KMa, 2005. ISBN 80-7309-288-5.
- HAVELKA, J. *Vnitřní dítě*. [online]. Terapie, 2009. [vid. 2014-04-10] Dostupné z: <http://www.vnitri-dite.cz/>.
- HOOG, I. *Velká obrazová encyklopedie zbraní*. Praha : Cesty, 1996. ISBN 80-7181-040-1.
- I-PLECH, *Měděný a mosazný plech*. [online]. I-plech, 2010. [vid. 2014-04-28] Dostupné z: <http://www.i-plech.cz/medeny-a-mosazny-plech.html>.
- JA-NE, *Jana Hamrová jewellery*. [online]. Jana Hamrová, 2008. [vid. 2014-04-05] Dostupné z: <http://www.ja-ne.cz/>.
- JOHNSON, S. *Charakterové typy člověka: léčba raných poruch*. Brno: Computer press, 2007. ISBN 978-80-251-1521-3.
- KOUTSKÝ, J. a kol. *Základní učebnice zbožíznalství*. Liberec: Geoprint, 2005.
- KROUPA, J. *Brněnští a němečtí architekti*. Brno: Obecní dům, 2012. ISBN 978-80-904806-3-6.
- KŘÍŽOVÁ, A. *Moderní šperk ve Stříbře*. Praha: AVOK, 1997.
- MARZONA, D. *Minimalismus*. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-670-2.
- MEJZLÍK, J. *Modernizace řízení dvojosého manipulátoru*. [online]. Vysoké učení technické v Brně, 2012. [vid. 2014-04-28] Dostupné z: http://uai.fme.vutbr.cz/szz/2013/BP_Mejzlik.pdf.
- NICOLLE, D. *Středověké obléhací zbraně*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2419-5.
- PETERKOVÁ, M. *Psychologie osobnosti*. [online]. PhDr. Michaela Peterková 2008. [vid. 2014-03-15] Dostupné z: <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/psychologie-menu.htm>.
- PIJOAN, J. *Dějiny umění*. Praha: Knížní klub, 2000. ISBN 80-7176-764-6.
- PRECIOSA. *Galvanizace kovů*. [online]. Public4u, 2000 -2014. [vid. 2014-04-25] Dostupné z: <http://www.preciosa.com/cs/komponenty-preciosa/genuine-czech-crystal/navody-a-instrukce/galvanizace.html>.

RICHES, A. *Římané*. Praha: B/B art, 2013. ISBN 978-80-7461-387-6.

SMUTNÝ, A. *O praku*. [online]. KBS FF ZČU v Praze, 2012. [vid. 2014-03-30] Dostupné z: <http://tydlitatova.nazory.eu/rubriky/livjatan/o-praku>.

SURVIVOR. *Prak*. [online]. Survivor.sk, 2014. [vid. 2014-03-30] Dostupné z: <http://survivor.sk/prak-ii-cast/>.

UMPRUM. *Eva Eisler*. [online]. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2013. [vid. 2014-03-10] Dostupné z: <https://www.umprum.cz/uzite-umeni/k-o-v-koncept-objekt-vyznam/eva-eisler-89/>

VETIŠKA, Aleš. 1961. *Nauka o materiálu V – Neželezné kovy a slitiny*. Praha : Vysoké učení technické v Brně, 1961.

Fotodokumentace

